

6.10.2020

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Helsingin kaupungin kirjallinen asiantuntijalausunto tartuntatautilain ja liikenteen palveluista annetun lain väliaikaista muuttamista koskevasta hallituksen esityksestä HE 137/2020 vp

Yleistä

Helsingin kaupunki toteaa, että esityksen taustalla on vanhentunut tilannekuva. Tällä hetkellä vain noin viisi prosenttia tartunnoista on ulkomailta peräisin, ei puolet kuten perusteluissa esitetään (sivu 3). Tällä hetkellä kaikki EU-maat ylittävät valtioneuvoston periaatepäätöksessä määritetyn rajan 25 tartuntaa sataatuhatta asukasta kohden kahdessa viikossa.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL), joka on lähinnä asiantuntijalaitos, on esityksen mukaan saamassa merkittävästi lisää päätösvaltaa. Voimassa olevassa laissa Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksesta (668/2008, § 2) määritellään THL:n tehtäviksi mm:

kohta 2: ... tehtävänä on tutkia, seurata, arvioida ja kehittää sekä ohjata sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa ja antaa asiantuntijatukea hyvinvointia ja terveyttä edistävien politiikkojen, toimintatapojen ja käytäntöjen toteuttamiseksi;
kohta 3 b) tehdä aloitteita ja esityksiä sosiaali- ja terveydenhuollon ja sen palvelujen kehittämiseksi ja väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Lainkohdan mukaan laitoksen tulee lisäksi huolehtia niistä tehtävistä, jotka laissa tai sen nojalla säädetään sen tehtäviksi tai jotka sosiaali- ja terveysministeriö sille määrää.

Nyt THL:lle olisi tarkoitus siirtää päätösvaltaa, jota perustellaan seuraavasti: Koronavirusepidemian aikana on kuitenkin tarkoituksenmukaista, että THL tekee päätöksen, koska laitoksella itsellään on paras asiantuntemus tehtävään. Perustelu on heikko, sillä on itsestään selvää, että asiantuntijalaitoksella on paras asiantuntemus. Sitä vaihtoehtoa, että THL toimisi päätöksen esittelijänä ja päätöksen tekisi valtioneuvosto, ei ole pohdittu.

Esityksen perustelujen mukaan esitetty kahden testauksen mallin käyttöönotto edellyttää testaustoiminnan lisäämistä ja uudelleen kohdentamista sekä muita terveys- ja turvallisuuden varmistavia toimia maahantulon yhteydessä. Perustelujen mukaan kaikki tähän malliin ja testauskapasiteetin kasvattamiseen liittyvät kustannukset katetaan täysimääräisesti (sivu 7). Esityksestä puuttuvat yksityiskohtaiset perustelut

6.10.2020

kustannuksista ja niiden kattamisesta. Kuka esimerkiksi maksaa maahan saapumisen jälkeen otettavan näytteen?

Esityksen vaikutusarviossa todetaan selkeästi, että tartuntatautilain muutoksella on laajoja vaikutuksia terveystoimintaan. Tämä arvio on oikea. Kiihtyvässä epidemiatilanteessa esitys on voimakkaasti paikallisia tartuntatautiviranomaisia kuormittava, työvoimaintensiivinen järjestelmä. Kunnan näkökulmasta on vaikea taata toteutumista lain mukaisella tavalla. Toimivaltaiset viranomaiset katsovat aiemmassa lausuntopalautteessaan, että niillä ei ole riittäviä resursseja toteuttaa hallituksen esityksessä ehdotettuja valvontatehtäviä (sivu 28). Voimakas hallinnollisen työpanoksen kohdistaminen vaarantaisi kotimaisten tartuntojen (95 % tämän hetkisistä tartunnoista) jäljitystä. Epidemian kiihtymisvaiheessa kunnan tartuntataudeista vastaavan lääkärin resurssit on kohdennettava tartunnanjäljitykseen.

Esityksen taloudellinen vaikuttavuusarvio (sivu 22) on hatara. Siinä todetaan ainoastaan, että tartuntatautiepidemian leviämisen vähentämisellä kansantaloudelle mahdollisesti saavutettavien potentiaalisten hyötyjen arvioidaan olevan merkittävämpiä kuin ehdotuksesta lyhytaikaisesti aiheutuvat kustannukset.

Esityksen oikeinkirjoitusta on tarkennettava: Oikeita kirjoitusmuotoja ovat esim. covid-19-pandemia, covid-19-taudinaiheuttaja, covid-19-tauti (ei välilyöntejä). Lakiesityksessä ja perustelutekstissä kirjoitusmuodot vaihtelevat. Kohtuuttoman valmistelukiireen vuoksi tämä on ymmärrettävää, mutta antaa huolimattoman vaikutelman.

Kommentit tartuntatautilain muutosesityksiin pykälittäin

16 a §

Velvollisuus esittää todistus koronavirustautia koskevasta testituloksesta tai lääkärin todistus taudin sairastamisesta

”Jos covid-19-taudin leviämisen estämiseksi on välttämätöntä, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos tekee päätöksen siitä, että Suomeen saapuvalla henkilöllä on maahan saapuessaan oltava mukanaan aikaisintaan 72 tuntia aikaisemmin hänelle annettu todistus covid-19-tartunnan negatiivisesta testituloksesta tai laillistetun lääkärin antama todistus sairastetusta mutta parantuneesta, laboratoriovarmistetusta covid-19-taudista. Henkilön on esitettävä todistus rajatarkastuksessa rajatarkastusviranomaiselle ja säilytettävä se Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen päätöksen mukaisesti ja pyydettyäessä esitettävä se kunnan tartuntatautien vastustamistyöstä vastaavalle viranomaiselle.”

6.10.2020

- **Kommentti:** Rajatarkastuksessa todistus tai selvitys olisi esitettävä rajatarkastusviranomaiselle. Myös kunnan tartuntatautien vastustamistyöstä vastaava viranomainen valvoisi, että henkilöllä olisi mukanaan edellä mainitut asiakirjat. – Tämä tarkoittaa ilmeisesti rajanylityspaikan kunnan viranomaista? On lähes mahdotonta valvoa kaikkia Helsinkiin satamien kautta saapuvia matkailijoita. Missä asiakirjat konkreettisesti tarkastetaan? Miksi todistusten tarkastusvelvollisuus ei ole laivayhtiöllä ennen kuin henkilö otetaan kuljetettavaksi lähtösatamassa? Miten satamassa menetellään, jos todistusta ei kohdesatamassa ole?
- ”Kunnan tai sairaanhoitopiirin tartuntataudeista vastaava lääkäri voi tartuntatautilain 60 §:n nojalla päättää henkilön karanteenista enintään yhden kuukauden ajaksi.” Tuhansien matkustajien ohjaaminen viikoittain karanteenitoimissa sekä toiseen testiin hakeutumisessa eri kielillä vaatii paitsi kirjallista materiaalia myös runsaasti neuvontaa tarjoavaa henkilöresurssia, millä on vaikutuksia niin THL:n kuin kuntien toimintaan. Toisen testin toteuttamisesta ja testituloksista ilmoittamisesta tartuntataudeista vastaaville toimielimille koituu hallinnollista työtä kunnille ja kuntayhtymille. Tätä on hyvin vaikea toteuttaa tilanteessa, jossa tartuntatautiyksikön perustyö on pahoin ruuhkautunut. Esim. Helsingissä satamissa pitäisi kerätä tarkat tiedot, mihin kuntaan ja tarkemmin minne siellä henkilöt ohjataan jatkotestiin. Henkilön, jolla ei ole suomalaista henkilötunnusta asian prosessointi järjestelmässä on hidasta.
- ”THL:n laskelmat osoittavat, että asettamalla henkilöt saapuessaan karanteeniin ja ohjaamalla heidät testiin kolmen vuorokauden jälkeen suhteellinen riski tartuttavuudesta laskee n. 96 prosenttia.” – Taudin itämisaika on kuitenkin 1-14 vrk. Jos tartunta on saatu matkustuksen yhteydessä, 72 tunnin kohdalla otettu näyte ei poissulje koronavirustartuntaa. Tiheästi otetut kaksi näytettä, joista on saatu negatiiviset testitulokset, eivät välttämättä motivoi hakeutumaan jälleen testattavaksi, vaikka henkilölle tulisi oireita toisen testin ottamisen jälkeen. Perusteeton tunne, ettei ole voinut saada tartuntaa, on mahdollinen.
- ”Tämän toteutumiseksi kaikki positiiviseksi todettavat tulee asettaa eristykseen.” Testituloksen tulkinta on joskus ongelmallista: Jos selvästi Suomea korkeamman ilmaantuvuuden alueelta saapuvalla henkilöllä ei ole todistusta aiemmin sairastetusta koronavirustaudista ja hän on tutkittaessa täysin oireeton, voi kyse olla aiemmin sairastettuun tautiin liittyvästä, herkällä laboratoriomenetelmällä havaittavasta, mutta tartuttavuuden kannalta merkityksettömästä löydöksestä. Tarjotaanko näissä tapauksissa maksuton vasta-ainetesti ja kuka sen tilaamisesta huolehtii?

”Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen päätöksestä on käytävä ilmi maat tai ne muut alueet, joista saapuvilla on oltava mukanaan 1 momentissa tarkoitettu todistus. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen on huolehdittava siitä, että päätös saatetaan viipymättä toimenpiteitä varten Liikenne- ja viestintävirastolle, tiedoksi kunnille, Rajavartiolaitokselle ja Tullille sekä yleisesti tiedoksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettut henkilöt voidaan määrätä karanteeniin 60 §:n nojalla. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos määrää 1 momentissa tarkoitettussa päätöksessään karanteenin keston sekä ne ehdot, joiden täytyessä karanteenin kesto

6.10.2020

voidaan lyhentää. Jos henkilölle tehdään karanteenin aikana covid-19-tartunnan osoittava testi ja testitulos on negatiivinen, hänen karanteeninsa lopettamisesta tehdään päätös 62 §:n mukaisesti.”

- Edellä olevan 16 a §:n 3 momentin sisältö on epäselvä eikä po. säännöksen esityöt auta avaamaan säännöksen tarkoitusta. Kunnan tartuntataudeista vastaava lääkäri arvioi tartuntatautilain 60 §:n mukaiset edellytykset karanteeniin asettamiselle ja kestolle mutta esityksen mukaan asiasta päättäisi myös THL. Ehdotuksessa jää epäselväksi kunnan tartuntataudeista vastaavan lääkärin toimintavaltuudet eri tilanteissa ja suhde muiden viranomaisten (THL, AVI) toimivaltuuksiin. Esitystä tulee muuttaa tältä osin.

”Jos henkilöllä ei ole 1 momentissa tarkoitettua todistusta, hänet voidaan määrätä 15 tai 16 §:n nojalla covid-19-tartunnan osoittavaan testiin ja 60 §:n nojalla karanteeniin. Jos tässä momentissa tarkoitettulle henkilölle tehdään uusi covid-19-tartunnan osoittava testi ja testitulos on edelleen negatiivinen, hänen karanteeninsa lopettamisesta tehdään päätös 62 §:ssä säädetyn mukaisesti.”

- 16 a §:n 4 momentin sisältö on myös epäselvä. Säännöksessä viitatu tartuntatautilain 15 ja 16 §:t on säädetty muuhun tarkoitukseen kuin yksittäistä henkilöä koskevaan päätöksentekoon. Esitetty muotoilu ei ole mahdollinen.

”Jos henkilön tarkoituksena on oleskella Suomessa enintään 72 tuntia ja hänellä on mukanaan 1 momentissa tarkoitettu todistus, karanteenia ei määrätä eikä toista covid-19-tartunnan osoittavaa testiä edellytetä. Ulkomaalaisen maahantulon edellytyksistä säädetään lisäksi henkilöiden liikkumista rajojen yli koskevasta unionin säännöstöstä (Schengenin rajasäännöstä) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/399 ja ulkomaalaislaissa (301/2004). Covid-19-tartunnan osoittavan testin negatiivisesta tuloksesta annetusta todistuksesta tulee käydä ilmi testatun henkilön nimi ja syntymäaika, koronatestin nimi tai testauksessa käytetty diagnostinen metodi, testausaika, testin suorituspaikka sekä todistuksen antanut laboratorio, terveydenhuollon viranomainen tai muu kansallinen viranomainen. Sairastetusta covid-19- taudista annetun kirjallisen todistuksen tulee sisältää henkilön nimi ja syntymäaika, todistuksen antopaikka ja päiväys sekä lääkärin allekirjoitus ja leima tai muu vastaava vahvistus. Todistusten on oltava suomen, ruotsin, englannin, ranskan, saksan tai venäjän kielellä. Muulla kielellä annettuun todistukseen on liitettävä käännös jollekin edellä mainituista kielistä.”

- Tarvitaan tarkennus, mitkä laboratoriot tulevat kyseeseen ja mikä on aikaraja sairastetusta taudista. Todistuksen myöntämisestä saa olla kulunut enintään 72 tuntia, mutta miten paljon aikaa saa olla kulunut varsinaisesta näytteenotosta?

6.10.2020

16 b §

Ei kommentteja

16 c §

Valvonta

”Edellä 16 a §:n 1 momentissa tarkoitettu todistus ja 16 b §:n 3 momentissa tarkoitettu selvitys on esitettävä maahantulon yhteydessä rajatarkastuksessa rajatarkastusviranomaiselle. Kunnan tartuntatautien vastustamistyöstä vastaava viranomaisen valvoo, että henkilöllä on mukanaan edellä mainitut asiakirjat.

Kunnan tartuntatautien vastustamistyöstä vastaavalla viranomaisella on tarkastuksen toteuttamiseksi oikeus tarkastaa henkilön esittämän todistuksen sisältö, käsitellä henkilön antamia henkilötietoja sekä tehdä tietojärjestelmäänsä merkintä 16 a §:n 1 momentissa tarkoitetun todistuksen mukanaolosta tai 16 b §:n 1 momentissa tarkoitetuista poikkeamisperusteista, jos käsittely on välttämätöntä tarkastuksen suorittamiseksi tai sen osoittamiseksi, että tarkastus on suoritettu. Todistuksia koskevat rekisterimerkinnät on hävitettävä välittömästi, kun ne eivät ole viranomaisvalvonnan toteuttamiseksi tarpeen viimeistään kuitenkin 60 päivää henkilön saapumisesta Suomeen. Henkilö, joka suorittaa 2 momentin mukaisen tarkastuksen, ei saa ilmaista sivulliselle, mitä hän tarkastuksen yhteydessä on saanut tietää toisen terveydentilasta, sairaudesta tai häneen kohdistuvista toimenpiteistä taikka muista vastaavista seikoista.”

- 16 c §:n 3 momentin sanamuotoa on täsmennettävä: ”Henkilö, joka suorittaa 2 momentin mukaisen tarkastuksen, ei saa ilmaista sivulliselle” tulisi muuttaa ”joka suorittaa 2 momentin mukaisen tarkastuksen tai käsittelee 2 momentissa tarkoitettuja henkilötietoja taikka tekee 2 momentissa tarkoitetun merkinnän tietojärjestelmään...”
- Edelleen 16 c § 3 momentissa on tarkoitus säätää salassapitovelvollisuudesta ja seikoista, jotka ovat ehdottomasti salassa pidettäviä. Nämä seikat on ilmaistu ”ei saa ilmaista sivulliselle, mitä hän tarkastuksen yhteydessä on saanut tietää toisen terveydentilasta, sairaudesta tai häneen kohdistuvista toimenpiteistä taikka muista vastaavista seikoista.” Säännöksen loppuosa ”taikka muista vastaavista seikoista” on epämääräinen ja tulkinnanvarainen ja sitä pitää täsmentää, koska siinä säädetäisiin vakavan rikoksen tunnusmerkistöä.

Lisätiedot: Hallintoylilääkäri Jukka Pellinen, Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala, puhelin 050 3677426

6.10.2020
